

Організація обліку і звітності при спрощеній системі оподаткування в умовах реформування податкового законодавства

Згідно з чинним законодавством суб'єкти малого підприємництва мають право на певні пільги і перехід до спрощеної системи оподаткування, обліку і звітності. Неузгодженість діючого законодавства підвищує ризик застосування до них фінансових санкцій. Для сприяння подальшому розвитку малих підприємств необхідне реформування системи їх оподаткування

спрощена система оподаткування, платник єдиного податку, валовий дохід, виручка від реалізації

Формування ринкової системи господарювання в Україні пов'язане із зростанням підприємницької активності в усіх сферах економіки. Одним з перспективних напрямів створення конкурентно-ринкового середовища є розвиток малого бізнесу.

Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування та взаємодія великих, середніх та малих підприємств, їх оптимальне співвідношення. Найбільш динамічним елементом структури господарства, що постійно змінюється, є малий бізнес.

Досвід країн, які пройшли етап формування економічних систем, свідчить про те, що мале підприємство є одним із засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами та послугами. Малі підприємства при підтримці з боку держави проявляють себе як гнучкі і витратоефективні, такі, що мають підприємницький досвід і достатній професійний рівень.

Досвід розвинених країн показує, що малий бізнес грає велику роль в економіці, його розвиток впливає на економічний ріст, насичує ринок товарами необхідної якості, створює нові додаткові робочі місця, тобто вирішує багато економічних, соціальних і інших проблем, тому в економічно розвинених країнах держава надає велику підтримку малому бізнесу.

Активне збільшення кількості малих підприємств у західних країнах почало відбуватися із середини 70-х - початку 90-х років. На сьогодні у найбільш розвинених країнах заходу малі фірми складають 70-90% від загального числа підприємств. Наприклад, у США в дрібному підприємстві зайнято 53% усього населення, в Японії – близько 72%. Про ефективність діяльності малих підприємств свідчить той факт, що на 1 доллар витрат вони впроваджують у 17 разів більше нововведень і розробок чим великі підприємства.

Зростання чисельності малих підприємств почалося в Україні з 1997 року.

Співставлення регіональних показників дозволяє зробити висновки про переважаюче функціональне призначення малих підприємств в регіонах. Так, переважно соціальний ефект малі підприємства мають в Київській, Львівській, Полтавській, Чернігівській, Рівненській та Тернопільській областях. Інституційний

ефект спостерігається в Донецькій, Миколаївській, Херсонській областях. За економічним ефектом діяльності малих підприємств перевага належить місту Києву.

У галузевій структурі малого бізнесу за кількістю підприємств та обсягами випуску продукції провідні місця посідають торгівля і промислове виробництво. В той же час уповільненість та диспропорційність розвитку малих підприємств в Україні характеризується наявністю суттєвих проблем і перешкод. Основними чинниками, які заважають розвитку малого підприємництва, є:

- відсутність чітко сформульованої в системі правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;
- наявність великої кількості адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин);
- відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово – кредитної підтримки;
- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;
- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання.

З метою виходу із економічної кризи та створення умов для розширення сфери ринкових реформ в Україні було розроблено програму державної підтримки малого підприємництва [1].

Важливий її напрямок – впровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, яка дозволяє здійснювати заміну цілої низки існуючих податків і зборів єдиним податком; спрощувати ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Застосовувати спрощену систему можуть юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно – правової форми, в яких середньооблікова чисельність працюючих за рік не перевищує 50 осіб і обсяг виручки за рік не більше 1 млн. грн.

Постановка проблеми. Спрощена система оподаткування ґрунтується на Указі [4], але з іншими законодавчими документами, пов'язаними з оподаткуванням прибутку підприємства, справлянням внесків до фондів соціального страхування та пенсійного забезпечення, місцевими податками зв'язку не досягнуто. Це призводить в практичній діяльності до різних підходів щодо розрахунків з бюджетом з боку працівників податкової служби, органів соціального забезпечення і суб'єктів малого підприємництва. Тобто підвищується ризик застосування фінансових санкцій до малого підприємництва.

Прямо відповідальність за порушення порядку сплати єдиного податку в Указі [4] не зазначено. В п.5 [4] вказано на відповідальність за правильність обчислення, своєчасність подання розрахунків та сплати сум єдиного податку згідно із законодавством України.

Законом [3] передбачено три способи узгодження податкових зобов'язань:

- шляхом подання податкової декларації;
- нарахування зобов'язань контролюючим органом;
- за результатами застосування непрямих методів.

Податкова декларація щодо єдиного податку не подається. Тому зобов'язання зі сплати єдиного податку не повинні узгоджуватись в порядку, встановленому Законом [3]. Виходячи з цього не повинні застосовуватись штрафні санкції і пеня за несвоєчасну сплату єдиного податку. Але в практиці діяльності малих підприємств штрафні санкції все ж мають місце, що свідчить про неузгодженість законів між собою.

Окремі проблеми діяльності та обліку підприємств малого бізнесу висвітлюються у фаховій пресі [9, 10]. Проте недостатньо дослідженими є проблеми, пов'язані з формуванням звітності за умови застосування П(С)БО “% та спрощеної системи оподаткування.

Мета і завдання статті – проаналізувати переваги в організації бухгалтерського обліку за спрощеною формою для підприємств малого бізнесу; зазначити особливості складання скороченої фінансової звітності згідно з П(С)БО 25 [5]; визначити економічну доцільність впровадження спрощеної системи оподаткування.

Для малих підприємств передбачено спрощення бухгалтерського обліку. По – перше, відповідно до наказу [6] вони можуть не використовувати рахунки класу 9; крім цього наказом [7] затверджено спрощений план рахунків бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва, який містить тільки 25 рахунків бухгалтерського обліку. Використання цього плану рахунків бухгалтерського обліку значно скорочує пошук та застосування відповідних кореспондуючих рахунків при опрацюванні первинних документів.

По – друге, підприємства, які обрали спосіб оподаткування доходів за єдиним податком, можуть використовувати методичні рекомендації, які передбачають просту або спрощену форму організації бухгалтерського обліку. Проста форма бухгалтерського обліку пов'язана з використанням одного облікового регістру – Журналу обліку господарських операцій. При спрощеній формі суб'єкти малого підприємництва використовують п'ять відомостей та оборотно-сальдову відомість. В цих регістрах систематизується інформація відповідних первинних документів звітного періоду. Тобто, суб'єкти малого підприємництва – платники єдиного податку мають можливість використовувати спрощені та зручні регістри бухгалтерського обліку, які можна застосовувати і при комп'ютеризації обліку.

Крім того, для суб'єктів малого підприємництва згідно з П(С)БО 25 [5] затверджена спрощена форма фінансового звіту в складі балансу (форма №1-м) і звіту про фінансові результати (форма №2-м).

Аналізуючи форми балансу (№1-м) та звіту про фінансові результати (№2-м), слід відмітити зменшення показників звітності, що також скорочує час, потрібний для заповнення фінансової звітності.

Тобто зазначені нормативно – правові акти значною мірою спрощують на малих підприємствах ведення поточного бухгалтерського обліку, систематизацію та узагальнення його даних, а також складання фінансової звітності

Під виручкою в Указі [4] вважають суму, фактично отриману суб'єктом підприємницької діяльності на розрахунковий рахунок або (та) в касу за здійснення операцій з продажу. Пояснення, чи включається в цю суму податок на додану вартість, Указ [4] не містить. В той же час Законом [1] обумовлено, що взагалі до суб'єктів малого підприємництва відносяться підприємства, в яких обсяг річного валового доходу не перевищує 500000 євро. Тобто категорії бази оподаткування в Указі [4] і Законі [1] різні. Не зазначається в Законі [1], за якими ознаками визначається валовий дохід. Якщо застосувати визначення валового доходу відповідно до Закону [1], то валовий дохід – це сума доходу платника податку від усіх видів діяльності звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах. Цю точку зору поділяють як науковці, так і практики[9,10].

Суб'єкти підприємницької діяльності – платники єдиного податку звільняються від сплати деяких податків і зборів. Досить вагому частку серед них займає податок на прибуток. Не сплачують “єдиноплатники” податок на землю, комунальний податок, податок на промисел, збір на видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг тощо.

Результати авторських досліджень. Перед прийняттям рішення про перехід на спрощену систему оподаткування необхідно порівняти між собою податкове навантаження на звичайній системі оподаткування та спрощеній.

Розглянемо на конкретному прикладі з діяльності малого підприємства, що здійснює оптову торгівлю, списковий склад працівників якого – 10 осіб, доцільність переходу на спрощену систему оподаткування.

За квартал поточного року витрати на придбання товарно-матеріальних цінностей з урахуванням ПДВ склали 120000 грн. Реалізація цих товарів була здійснена за 180000 грн. з ПДВ.

Витрати підприємства на транспортування цінностей, оренду офісу, складського приміщення та на господарські потреби склали за квартал 9000 грн. з урахуванням ПДВ. Заробітна плата фізичних осіб за квартал – 7000 грн.

Розрахунки з поставачальниками і покупцями здійснені у безготівковій формі в повному обсязі.

Визначимо, які податки повинно сплатити підприємство за умови роботи на звичайній системі оподаткування.

Валові доходи за квартал складуть 150000 грн. Сума валових витрат в цілому буде становити 117222 грн. 20 коп., враховуючи витрати на придбання товарів у сумі 100000 грн.; з організації господарської діяльності підприємства – 7500 грн.; пов'язані з нарахуванням заробітної плати та відрахуваннями до фондів соціального страхування та пенсійного забезпечення – 9671 грн. 20 коп.; комунальний податок в сумі 51 грн.

Враховуючи різницю між валовими доходами та валовими витратами база оподаткування податком на прибуток складе 32800 грн. Таким чином сума податку на прибуток буде складати 8200 грн.

Комунальний податок до бюджету підприємству при звичайній системі оподаткування потрібно сплатити в сумі 8251 грн.

Підприємства, що впроваджують спрощену систему оподаткування мають право самостійно обирати одну з ставок єдиного податку – залишаючись платниками ПДВ, чи стаючи неплатниками ПДВ.

У 2005 році згідно з Законом [2] до набрання чинності законом про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності платники єдиного податку сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне та пенсійне страхування в порядку, передбаченому для підприємств, що перебувають на звичайній системі оподаткування зі сплатою єдиного податку у розмірі 50% діючих ставок.

Тобто, якщо підприємство лишається платником ПДВ, сума єдиного податку у розмірі 3% 5400 грн.

Таким чином загальний рівень податкового навантаження зменшиться на 2851 грн.

Якщо порівнювати ці дані з оподаткуванням в 2004 році, то перехід на сплату єдиного 6% податку був би для малого підприємства економічно недоцільним. За ставкою 6% сума єдиного податку склала би 10800 грн., внески до фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві – 95 грн. 20 коп. Тобто загальне навантаження при впровадженні спрощеної системи оподаткування збільшилось би на 2644 грн. 20 коп. Тому, кроки держави в зменшенні податкового навантаження на суб'єкти малого підприємництва можна розцінювати як позитивні.

В подальших планах реформування податкової системи для малих підприємств застосування як бази для нарахування внесків до фондів соціального страхування та пенсійного забезпечення мінімальної заробітної плати. Але проблеми створення більш сприятливого податкового середовища для платників єдиного податку лишаються.

Висновки. До основних напрямків вдосконалення системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва належать:

- чітке визначення в законодавстві порядку сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне забезпечення, бази для нарахування таких внесків, а також уточнення її у зв'язку із зазначенням ставки єдиного податку, що сплачується цими платниками;
- запровадження норм, що унеможливають подвійне оподаткування при застосуванні спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності;
- приведення окремих норм законодавства про державний бюджет у відповідність з нормами Бюджетного кодексу України.

Список літератури

1. Закон України “Про державну підтримку малого підприємництва” від 19.10.2000р. № 2063 – III.
2. Закон України “Про державний бюджет України на 2005 рік” від 23.12.2004 р. № 2285 - IV
3. Закон України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами” від 21.12.2000р. № 2181 зі змінами та доповненнями.
4. Указ Президента України “Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва” від 3.07.1998 р. № 727 зі змінами та доповненнями.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 “Фінансів звіт суб'єкта малого підприємництва”. Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.2000 р. № 304.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. № 291 зі змінами та доповненнями
7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, суб'єктів малого підприємництва. Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. №186.
8. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами. Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. № 422.
9. О. Габрук. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності: економічна мотивація її застосування на підприємстві.// Бухгалтерський облік і аудиту. –2002. - №11, с. 50-54.
10. С.Строй. Як зізнатися чи вигідно підприємству перебувати на спрощеній системі оподаткування.// Все про бухгалтерський облік. – 2004. – 116, с. 9-10.

In keeping with acting legislation, small businesses have a right for certain privileges and Transition to the simplified taxation system, accounting and reporting. A lack of coordination of acting legislation raises risk of applying financial sanctions. It is necessary to reform the taxation system in order to promote the development of small business.

Согласно с действующим законодательством субъекты малого предпринимательства имеют право на определенные льготы и переход к упрощенной системе налогообложения, учета и отчетности. Несогласованность действующего законодательства повышает риск применения к ним финансовых санкций. Для содействия последующему развитию малых предприятий необходимо реформирование системы их налогообложения